

Samorządowcy w służbie Niepodległej

Niezwykła rocznica 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości jest wydarzeniem historycznym dla Polaków mieszkających w kraju i za granicą, ze wszystkich środowisk i grup społecznych. Jest perspektywą w której powinniśmy widzieć olbrzymią rolę tych, którzy tworzyli samorząd terytorialny w wolnej Polsce, a następnie budowali siłę państwa. Powinno powstać specjalne wydawnictwo upamiętniające ich pracę i życie, niejednokrotnie zakończone śmiercią za Ojczyznę.

Jako przykład chciałbym podać postać Stanisława Nowaka, lekarza medycyny, który w 1902 r. osiadł w Częstochowie, w dużym stopniu z powodu wyjątkowego autorytetu, jakim była dla niego osoba i twórczość dr Władysława Biegańskiego. Przez wiele lat prowadził praktykę, otworzył zakład ginekologiczno-położniczy, był też sekretarzem Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego, prezesem zarządu częstochowskiego oddziału Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego oraz członkiem Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, Towarzystwa Dobroczynności dla Chrześcijan i Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Pierwsze wybory do rad miejskich po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przeprowadzono na podstawie dekretu z 13 XII 1918 r. *O wyborach do Rad Miejskich na terenie byłego Królestwa Kongresowego*. Dekret ten dotyczył stu pięćdziesięciu miast byłej Kongresówki i wraz z wydanym 17 grudnia 1918 r. regulaminem pełnił rolę ordynacji wyborczej. Autorstwo przypisywane jest ówczesnemu premierowi Jędrzejowi Moraczewskiemu.

W pierwszych wyborach do Rady Miejskiej w Częstochowie w Niepodległej Polsce, które odbyły się 9 marca 1919 r. dr Stanisław Nowak został radnym, a następnie pierwszym przewodniczącym Rady Miejskiej na I sesji w dniu 27 marca 1919 r.

Pisał w swoich wspomnieniach: *„Z chwilą powstania Niepodległej Polski, w serca obywateli wkraczał nowy duch, nowa wiara i nadzieja; uwierzono w zbawienną demokrację, parlamentaryzm i powszechny wyborów (...) Wiece przedwyborcze zaroły się od tłumów, które chwytając chciwie żywe słowo mówców wiecowych przypominały swoim prozelityzmem pierwszych chrześcijan (...) Zarówno mówcy jak i słuchacze byli szczerzy, wierzyli głęboko w żywe słowo; nowo wybrana Rada Miasta, zdaniem ich, miała dać maximum tego wszystkiego, czego żądali wyborcy, miała dać w ciągu krótkiej swej kadencji to wszystko, czego nie dały w ciągu stu lat władze rosyjskie...”*. Pisał także: *„odrobienie stuletnich zaległości nie da się uskutecznić jednorazowym wysiłkiem, do podniesienia naszych miast trzeba wieloletniej, zgodnej, żmudnej i wytrwałej pracy, trzeba ogromnych kapitałów”*.

Był wybitnym człowiekiem i społecznikiem. Pełnił także funkcję Wiceprezydenta Częstochowy, był ważnym działaczem Związku Miast Polskich, autorem trzyczęściowego pamiętnika „Z moich wspomnień” (1884-1902, 1902-1914, 1914-1931).

Został zamordowany przez okupantów niemieckich w ramach Akcji AB (Nadzwyczajna Akcja Pacyfikacyjna), która objęła co najmniej 6 500 Polaków, w tym ok. 3 500 przedstawicieli elit politycznych i intelektualnych z terenu Generalnego Gubernatorstwa między majem a lipcem 1940 r.

Potajemna egzekucja 66-letniego dr Stanisława Nowaka nastąpiła w lesie pod Apolonką koło podczęstochowskiego Janowa 3 lipca 1940 roku. Zamordowano tego dnia 15 osób, także m.in. Senatora RP i dyrektora gimnazjum Dominika Zbierskiego, adwokata Tadeusza Plebanka, kierownika szkoły powszechnej Józefa Chwastowskiego, czterech kupców, dwóch urzędników.

Został zamordowany za to, że był polskim patriotą, czego w pisemnym uzasadnieniu wyroku nie ukrywano: *„Można (...) przyjąć za pewne, że z uwagi na to, iż 38 lat jest czołową osobistością w Częstochowie, również obecnie należy w nim widzieć wyraziciela polskiego sposobu myślenia. W interesie pacyfikacji politycznej unieszkodliwienie Nowaka jest konieczne”*.

Dr Stanisław Nowak jest symbolem częstochowskiej samorządności.

W każdym mieście i gminie można wymienić samorządowców, którzy swoje życie „rzucili na stos”. Niech ich patriotyzm, miłość do Ojczyzny i swojej wspólnoty lokalnej będą dla nas wzorem.